

ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИНГ ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИНИ БАРПО ЭТИШДАГИ ЎРНИ

Бахти ОЧИЛОВА - фалсафа фанлари доктори, профессор,
Сарвар НАЗАРҚОСИМОВ - социология фанлари бўйича фалсафа доктори
 Жиззах давлат педагогика институти

АННОТАЦИЯ: Мақолада фуқаролик жамиятини барпо этишда жамоатчилик назорати ва фикрининг ўрни таҳлили берилган

КАЛИТ СЎЗЛАР: фуқаролик жамияти, фуқаролик жамияти институтлари, жамоатчилик назорати, жамоатчилик фикри.

АНОТАЦИЯ: В статье дается анализ роли общественного контроля и мнения в построении гражданского общества.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: гражданское общество, институты гражданского общества, общественный контроль, общественное мнение.

ABSTRACT: The article provides an analysis of the role of public scrutiny and opinion in building civil society.

KEYWORDS: civil society, civil society institutions, public scrutiny, public opinion.

Фуқаролик жамияти ўз - ўзидан пайдо бўлиб қолмайди. Инсонлар ўзи орзу қилган жамиятни ўз меҳнати билан қуришади, барпо этишади. Ўзлари барпо этган жамиятда эса, инсон ва унинг манфаатлари энг олий қадрият сифатида эътироф этилади. Фуқаролик жамияти қуриш жараёнининг асосий вазифаси ҳам - одамларни ажратувчи чегара ва тўсиқларни бартараф этиб, ҳамкорликда иш юритишни ўрганишдан иборат. Чунки, фуқаролик жамияти инсоний фаолиятининг барча соҳаларида фуқароларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга ёрдам беради. Фуқаролик жамиятида бутун ижтимоий-сиёсий турмуш ошқора, жамоатчилик кўз ўнгиди ва унинг фаол иштироки ва аралашувида рўй бериши назарда тутилади.

Маълумки, фуқаролик жамияти сиёсий плюрализм асосида фикрлар, қарашлар, ижтимоий институтлар хилма-хиллиги, сўз, матбуот эркинлиги ва ошқораликка асосланган, ижтимоий-сиёсий жараёнларда фуқароларнинг кенг қамровли ва фаол иштироки юз берадиган, қонун устиворлигига асослаган, аҳолининг сиёсий ва ҳуқуқий маданияти юқори бўлган, ижтимоий жараёнларда жамоатчилик назорати, давлатнинг устидан фуқаролик назорати таъминланадиган, ҳокимиятнинг бўлиниш таъминлашига қатъий амал қилинадиган, кўппартиявийлик, давлат ва жамият институтлари ўртасида ижтимоий шериклик, барча социал тоифалар ўртасида тенглик, ўзаро мулоқот, барқарор мувозанат ва ижтимоий ҳамкорлик муносабатлари таъминланадиган, ўзини ўзи бошқаришнинг кенг қамровли таъминлаши юзага чиқадиган ижтимоий макон ҳисобланади. Мазкур ижтимоий маконда давлат ва ҳокимиятнинг алоҳида функциялари, фуқаролик жамияти институтларининг эса алоҳида функциялари бўладики, улар бир-бирларини тўлдириб, юксак ривожланган жамиятнинг яшовчанлигини таъминлайди. Агар фуқаролик жамияти асослари қарор топиши шахснинг ижтимоийлашуви, яъни инсонларнинг демократик таъмин ва қадриятлар-

ни ўзлаштириши учун қулай муҳит бўлса, ўз навбатида, шахснинг бундай жараёнда онгли тарзда иштироки фуқаролик жамияти амал қилишининг бош омилига айланади.

Бугунги кунда фуқаролик жамиятини барпо этиш жараёнларида халқ билан мулоқот муҳим воқеликка айланиб, ижтимоий муносабатларда умумий мувозанатга олиб келмоқда, жамият барқарорлиги ва жамоатчилик назоратини таъминлашда ўзига хос ўрин тутмоқда. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев 2017 йил 22 декабрь куни Олий Мажлисга мурожаатида таъкидлаганидек; "Биз мамлакат ҳаётига доир ҳар бир қарорни халқимиз билан маслаҳатлашиб, бевосита мулоқот асосида қабул қилмоқдамиз". "Халқ давлат идораларига эмас, балки давлат идоралари халқимизга хизмат қилиш керак" деган ғоя бу борада фаолиятимиз мезонига айланмоқда" -деб уқтиради¹.

Дарҳақиқат, жамиятда мулоқот жараёнида ижтимоий мувозанат юзага келиб, жамият тараққиёти юксалади. Масалан, Президентнинг виртуал қабулхонаси ва Халқ қабулхоналарга 2018 йилда 2,7 млн мурожаатлар қабул қилинди ва уларнинг 98 % ҳал этилди, давлат ташкилотлари ва идораларнинг 94 та мутахассисларни ўзида жамлаган "on - line konsultant" хизмати йўлга қўйилди. Фуқароларнинг тармоқ мутахассислари билан боғланиш ва тезкорлик билан ҳуқуқий маслаҳатлар олиш имконияти яратилди, "Менинг фикр" махсус веб-портали орқали жамоавий мурожаат қилиш тартиби жорий этилди (2018 йилда умумий мурожаатлар сони 1841 та, 2019 йилда 1383 тани ташкил қилди), аҳоли фикри асосидаги муаммоларни хал этиш бўйича "Маҳалла-Сектор-Халқ қабулхонаси" ҳамкорлик тизими жорий қилинди. 2019 йилда Халқ қабулхоналарига 3 314 692 та мурожаат келиб тушди. Шундан 3 264 211 та мурожаатлар кўриб чиқилди.

Бу жараёнда жамоатчилик назоратининг роли алоҳида ўринга эга. Жамоатчилик назорати ижтимоий ҳаётнинг таркибий қисми бўлиб, жамиятнинг тур-

¹ <http://uza.uz/oz/documents/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyevning-oliy-22-12-2017-ozbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyevning-oliy-majlisiga-murojaatnomasi>.

ли қатламларининг хоҳиш иродаси, фаоллиги ҳамда фикрлар хилма-хиллигининг кенг кўламли намоён бўлиши ҳисобланади. У жамиятнинг ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий масалаларига доир қарашларнинг ўзига хос ифодаси сифатида тараққиёт замирида шаклланганлиги билан характерланади. Фуқаролик жамияти фикрлар ранг-баранглиги, ижтимоий қарашлар плюрализмини тақозо этгани боис мамлакат ҳаётидаги ҳар бир масала хусусида турли туман фикрлар, қарашлар бўлиши, уларни таққослаб, ақл тарозисидан ўтказиш орқали бир тўхтама келиш муҳимдир. Жамоатчилик назорати мазмунида халқ характери, менталитети ва ўзига хослиги ҳам ақл ҳаққоли намоён бўлади. Ўзбекларга хос жамоавий турмуш тарзи, ҳар бир муҳим тadbирни ўзаро ижтимоийлашув орқали уюштириш, ўз манфаатидан, жамоа манфаатини устун қўйиш фазилатлари миллий менталитетимиз моҳиятини ташкил этади.

Шу сабаб жамоатчилик назорати ҳозирги даврда инсоният тараққиёти, давлат ва жамият бошқаруви ҳамда ижтимоий ривожланишнинг муҳим концептуал асосларидан бири бўлиб қолмоқда. Жамоатчилик назорати устувор мавқе касб этган даврда ҳар қандай жамият ривожини юқори босқичига кўтарилади, аксинча ҳолатларда эса давлатнинг демократик ривожланиши, ислохотлар амалиётида маълум муаммолар пайдо бўлади.

Мамлакатимиз Президентини Ш.Мирзиёевнинг таъкидлашича, "Мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётига оид ва жамоатчиликда алоҳида қизиқиш уйғотадиган ўта муҳим масалаларга доир қарорларни қабул қилишда жамоатчилик билан маслаҳатлар, жамоатчилик эшитувларини ўтказиш мажбурийлигини аниқ белгилаш керак. Жамоатчилик маъқул деса - маъқул, номаъқул деса - номаъқул бўлади"². Бинобарин, олимларнинг фикрига кўра ҳар бир киши жамиятда яшар экан, мавжуд қоидалар ва қадриятларга бўйсунуш, меъёрларга амал қилишга мажбур. Айнан ана шу меъёрларнинг амал қилиши учун жамоатчилик назорати зарур, бу ижтимоийлашувни келтириб чиқариб, ижтимоий муносабатларни уйғунлаштиради ва жамиятда бирликни юзага келтиришга хизмат қилади. Жамиятда меъёрларнинг амал қилиши унинг аъзолари томонидан қабул қилинганлигини англатади. Уларга амал қилмаганларни жамоатчилик назорати аниқлайди ва жавобгарликка тортади³. Бу борада "ўзаро тийиб туриш", "манфаатлар мувозанати", "ижтимоий шерикчилик", "бошқарувда ижтимоий назорат", "жамоатчилик фикри" каби ижтимоий-сиёсий категориялар пайдо бўлдики, бу воқеликни амалиётини кучайтириш фуқаролик жамиятини барпо этишнинг тамал тоши бўлиб хизмат қилади.

Шуни алоҳида таъкиллаш жоизки, жамоат назоратининг жамият учун долзарб оммавий масала даражасигача кўтарилиб бориши уни ҳокимият ва бошқарув органлари ҳатти-ҳаракатлари устидан ама-

лий назоратни таъминлашнинг ижтимоий принципларини вужудга келтиришни тақозо этади. Сўнгги йилларда жамоатчилик назоратини фаол ҳаётга тadbиб этила бошланганлиги жамият демократлашувининг аломатларини билдиради. Бундан ташқари жамиятда оддий одамларнинг ҳам жамоатчилик назорати амалиётида иштирок этиши мумкинлигини ҳам инobatга олинаётганлиги бу тўғрида гувоҳлик беради. Зеро, жамоатчилик назорати алоҳида шахс, гуруҳ ёки муайян синф нуқтаи назарининг эътибори эмас, балки бутун жамият хоҳиш-иродаси, кайфияти, мақсад ва интилишларини ўзида ифода этувчи ижтимоий ҳодисадир. Шу боис, жамоатчилик назорати умумий ижтимоий адолат мезони, фуқаролик жамиятининг асоси сифатида ижтимоий фанлар илмий тadbикотларида долзарблик касб этади.

Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони асосида 2017-2021 йилларда белгиланган устувор вазифалардан бири ҳам бевосита жамоатчилик бошқаруви тизимини такомиллаштиришга қаратилган. Жумладан, халқ билан мулоқотнинг самарали механизмларини жорий этиш, жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг замонавий шаклларини ривожлантириш, ижтимоий шерикчиликнинг самарасини, фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш, уларнинг ижтимоий ва сиёсий фаоллигини, маҳалла институтининг жамият бошқарувидаги ўрни ва фаолияти самарадорлигини ошириш билан боғлиқ вазифалари давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари сифатида белгилаб берилди.

Шуниндек, 2018 йил 12 апрелда Ўзбекистон Республикаси "Жамоатчилик назорати тўғрисида"ги қонуни қабул қилинганлиги мамлакатимизда фуқаролик жамияти асосларини шакллантиришда зарурий асослардан ва муҳим қадамлардан бири бўлди. Мазкур қонуннинг 6-моддасида жамоатчилик назоратининг шакллари белгиланган бўлиб, улар қуйидагилардан иборат: "давлат органларига мурожаатлар ва сўровлар; давлат органларининг очик ҳайъат мажлисларида иштирок этиш; жамоатчилик муҳокамаси; жамоатчилик эшитуви; жамоатчилик мониторинги; жамоатчилик экспертизаси; жамоатчилик фикрини ўрганиш; фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари томонидан давлат органлари мансабдор шахсларининг ҳисоботлари ва ахборотини эшитиш"⁴.

Жамоатчилик назоратининг мазмун ва моҳиятини қуйидаги йўналишлар асосида тавсифлаш мумкин:

1. ҳокимият органлари фаолиятининг доимий тизимли мониторингини олиб бориш.
2. Ижтимоий муҳим бўлган қарорларни қабул қилишда жамоатчиликнинг иштироки.

² <https://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyevning-oliy-25-01-2020/Mirziyev.Sh>. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига мурожаатномаси/2013

³ Farooq Umar. *What is Social Control Meaning Definition and Characteristics. Study lecture notes.Com. Saturday, 10 March 2012.*

⁴ <https://lex.uz/docs/3679092> /Ўзбекистон Республикаси "Жамоатчилик назорати тўғрисида"ги Қонуни. 2018 йил 12 апрел.

3. ҳокимият органлари ҳузурида жамоатчилик комиссиялари, жамоатчилик кенгашларининг ташкил этилиши ва бошқалар.

Фуқаролик жамияти институтлари томонидан амалга ошириладиган жамоатчилик назорати авваломбор жамоатчилик, нодавлат-нотижорат ташкилотлари томонидан амалга оширилади. Жамиятда нодавлат ва нотижорат ташкилотларининг фаоллигини ошириш ижтимоий фаолият ва фуқаролар ҳаёти соҳаларига давлат аралашувини камайтириш, қонун воситасида чеклаш билан боғлиқ.

Бу ўринда мамлакатда амалга ошириладиган барча ислохотлар, мақсадли ижтимоий ўзгаришлар, янгилаштирилган жараёни жамоатчилик фикрида намоён бўлишини алоҳида таъкидлаш зарур. Шу сабаб, давлат билан фуқаролик жамияти баҳамжihat фаолиятининг, унинг сиёсий тизими барқарорлигини таъминловчи муҳим жараёнлардан бири жамоатчилик фикрини ўрганишдир. Давлат ҳамisha жамоатчилик фикри билан боҳабар бўлиб туришга интилади. Бу эса, жамоатчилик фикрини тартибга солиш ва уни ўрганишнинг стратегик тизимларини ишлаб чиқишни, жамиятда сиёсий, фалсафий, психологик, социологик тадқиқотларни кучайтиришни талаб қилади. Бу соҳада жамиятимизда амалий қадамлар кўйилди, лекин тўлақонли мақсадларга эришиш учун унинг ташкилий ва методологик тизимлари тўлақонли ишлаб чиқирилишига эҳтиёж мавжуд.

Шунинг учун бу борада таклиф этиладиган мақсадлар тизими жамият тараққиётининг реал шароитларига мослаштирилган, жамоатчилик фикрини аниқлашдек муҳим сиёсий аҳамиятга эга бўлган иш билан шуғулланувчиларнинг асосий фаолият йўналишларини белгилаши лозим. Чунотин, сиёсий тизимнинг ташқи шароити ва ички ҳолатининг ўзгаришларига аниқ муносабатларни аниқлаш жараёнлари чинакам барқарор, ўзини ривожлантиришга лаёқатли тизимни таъминлайди ва унинг мослашув қобилиятини оширишнинг қатъий усули ҳисобланади.

Демак, жамоатчилик фикри жамиятда турли қарорлар қабул қилинишида асос бўлади. Чунки, жамоатчилик фикри кишиларнинг у ёки бу ҳодисага нисбатан билдирган эътирози ёхуд эътирофи, таклиф ва истаклари йиғиндисиدير. Жамоатчилик фикри ижтимоий онгдан ҳам давлат ёхуд тузумнинг директив қарашларидан ҳам, ёки алоҳида шахс фикр-қарашларидан ҳам фарқ қилади. Жамоатчилик фикри ижтимоий онгнинг ҳосиласи, жамият турли табақаларининг фикр-қарашлари, муносабатларининг реал ва умумлашма ифодасидир.

Жамоатчилик фикрини ўрганишда эмпирик социологик тадқиқот натижалари ўзига хос ўрин тутади. Хусусан, жамият ҳаётидаги жараёнларга, ижтимоий-иқтисодий вазиятга реал баҳо беришда социологик сўров натижаларига таяниш муҳим аҳамият касб этади. Ўтказилган ижтимоий сўров натижалари ва 2018 йилда "Ижтимоий соҳадаги ислохотлар стратегиясини белгилаш: илмий тавсиялар, лойиҳалар ва ечимлар" номли социологик сўров (1210 нафар респондентлар иштирок этди) орқали мамлакатимизда ижтимоий соҳа ривожланишига оид жамоатчилик фикри ва унинг даражаси ўрга-

нилди. Жумладан: Сизни мамлакатда олиб борилган ижтимоий-иқтисодий ислохотлар жараёни қанчалик қизиқтиради?"- деган саволга респондентларнинг 66 фоизи "жуда қизиқтиради" деб жавоб берганлиги жамиятимизнинг бугунги жўшқин ҳаётдан далолатдир. Демак, ҳар учта фуқародан иккитаси ўзгаришларга нисбатан фаол муносабат билдирмоқда.

Шу билан бирга ҳар тўртинчи фуқаро (26%) ҳаётимиздаги энг катта ўзгаришларга сабабчи бўлаётган воқеликка "ғайсидир даражада" қизиқарганлиги алоҳида фикр туғдириши табиий.

Албатта, ҳар қандай жамиятда ўзгаришлар ҳақида ўйлаб кўрмайдиган ёки улар билан қизиқмайдиган одамлар бўлиши табиий, аммо ҳар учинчи фуқаронинг фаол ижтимоий позицияда бўлмаслиги (34%), жамоатчилик фикрида ва ижтимоий онгда мавжуд бефарқликнинг "инерцияси" кўриниши сифатида хавотир ўйғотади. Шу билан бирга бу ҳолат жамоатчилик фикрининг мислсиз тез ўзгараётган социал ҳодисаларга ноадекват ҳамда беқарор муносабати кўриниши бўлиши ҳам мумкин.

Сўровномадаги "Ўзбекистонда ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг меъёрий-ҳуқуқий асослари ҳақида маълумотга эгамисиз?" - деган саволга респондентларнинг ярмидан кўпи "ҳа" деб жавоб берган бўлса, ҳар учинчи сўровда иштирок этган одам (35%) "қисман маълумотга эгаман" деб жавоб берган. Ушбу саволга салбий маънода жавоб берган (7%), шунингдек бу хусусда ўйлаб кўрмаган (4%) ёки жавоб беришга қийналган (1%) респондентларнинг муносабатини юқоридаги баён қилинган жавобларга қўшсак, билан биргаликда олиб қарасак, деярли ҳар иккинчи фуқаромиз ҳали зарур ижтимоий позицияга тайёр эмасликлари кўзга ташланади. Натижада бугунги кун хусусияти, яъни давлат ва жамият ўртасидаги диалогга асосланувчи фуқаролик жамияти ва унинг кучига таянган ҳолда ислохотлар стратегиясини амалга оширишдаги қийинчиликларнинг илдизлари яққолроқ намоён бўлади.

Бу каби жавоблар фуқароларимизнинг салмоқли қисми етарли даражада ҳуқуқий ахборотга эга эмаслигини далолат беради. Фуқароларнинг социал ўзгаришларга бундай муносабати негизда ҳалигача бир қатор қўйидаги позиция мавжуд деган фикрга келса бўлади:

- социал ўзгаришларга тайёр бўлмаслик:

- юз бераётган ҳодисаларни тўлалигича тушунмаслик;

- социал жараёнларга нисбатан фаол позицияда бўлмаслик, яъни "кутиб туриш" ёки бефарқлик;

- ҳуқуқий нигилизм.

Ушбу саволга салбий маънода жавоб берган (7%), шунингдек бу хусусда ўйлаб кўрмаган (4%) ёки жавоб беришга қийналган (1%) респондентларнинг муносабатини юқоридаги баён қилинган жавобларга қўшсак, билан биргаликда олиб қарасак, деярли ҳар иккинчи фуқаромиз ҳали зарур ижтимоий позицияга тайёр эмасликлари кўзга ташланади. Натижада бугунги кун хусусияти, яъни давлат ва жамият ўртасидаги диалогга асосланувчи фуқаролик жамияти ва унинг кучига таянган ҳолда ислохотлар стратегиясини амалга оширишдаги қийинчиликларнинг илдизлари яққолроқ намоён бўлади.

Маълумки, ижтимоий ҳимоя сиёсати - моддий ва ижтимоий ёрдамга муҳтож аҳоли турли гуруҳларининг умумий ҳолатлари, эҳтиёжлари, муаммоларидан келиб чиқиб, ижтимоий таъминлаш ва ижтимоий ҳимоялаш борасидаги давлат фаолиятидир. Шу маънода ижтимоий ҳимоя сиёсатининг мақсади ижтимоий-иқтисодий ларзаларидан аҳолини ҳимоя қилишга қаратилган. Ўзбекистонда ижтимоий ҳимоя сиёсати икки хил усулда олиб борилмоқда: биринчиси - меҳнат лаёқатини йўқотган, кам таъминланган, иқтисодий фаолият юритиш имконияти бўлмаган аҳолини моддий жиҳатдан таъминлаш. Иккинчиси - бепул таълим бериш, бепул тиббий хизматнинг барқарор бўлиши, бозор иқтисодиёти шароитларида нархларнинг ўсишига қараб давлат томонидан маошларни ошириш, республика халқ истеъмол товарлари бозорини ҳимоя қилиш, янги иш ўринларини барпо қилиш ва бошқа кўринишдаги ижтимоий ҳимоя турлари билан аҳолини ҳимоялаш усулидир. Шундан келиб чиқиб, сўровномага "Аҳоли турмуш даражасини ошириш мақсадида амалга оширилаётган ислохотлар ҳақида қанчалик даражада маълумотга эгасиз?" - деган савол киритилди. Жавоблар ижобий структурага эга эмаслиги 3-диаграммадан кўриниб турибди.

"Аҳоли турмуш даражасини ошириш мақсадида амалга оширилаётган ислохотлар ҳақида қанчалик даражада маълумотга эгасиз?" - деган саволга олинган жавоблар таҳлилига кўра мамлакатимизда жамият ҳаётини ахборотлаштириш соҳасида тезкор чоралар кўрилиши, хусусан медиа хизматлар, интернет тизими, давлат интерактив хизматларининг сезиларли жонланганлигига қарамай, фуқароларнинг фақатгина ярмидан кўпроги (52%) аҳолининг турмуш даражасини ошириш борасида амалга оширилаётган ислохотлардан хабардор. Аммо респондентларнинг 30 фоизи бу жараёнлардан тўлиқ хабардор эмаслиги аҳолининг маълум қатламларида, айниқса қишлоқ жойларда фаол юз бераётган ўзгаришларга адекват ахборотнинг, у орқали эса аниқ муносабатнинг шаклланишида қийинчиликлар мавжудлигидан далолат беради. 6% респондентларнинг "Йўқ" жавобини берганлиги, 7% респондентларнинг "Бу хусусида уйлаб кўрмаганман" деб ҳисоблаши, 5% респондентларнинг жавоб беришга қийналганлиги бўйича жавобларни умумлаштирсак, деярли ҳар бешинчи фуқароларимиз (18%) ўзгаришлар жараёнидан, маълум маънода ҳаёт оқимидан четда қолмоқда. Бу ўринда фуқароларнинг мамлакатимизда юз бераётган ўзгаришларга бефарқлиги хавотирлидир.

Сўровномадаги "Шаҳар ва қишлоқ ҳаётини уйғунлаштириш мақсадида янгидан бунёд этилаётган замонавий уй-жой, инфраструктура, маданий масканларининг ўрнини қайдаражада баҳолайсиз?" - деган саволга фуқароларнинг мутлақ кўпчилиги, яъни юқори даражада 51%, ўрта даражада 31%, жами 82% янгидан бунёд бўлаётган инфраструктура, маданий масканлар аввало қишлоқ жойларида кўплаб бунёд этилаётганлигини ижобий баҳолаб, бу

шаҳар ва қишлоқ ҳаётини уйғунлаштиради, яъни ўзаро яқинлаштиради деб ҳисоблашар экан, фақатгина 2% респондентларнинг жавобларида "Бунинг менга аҳамияти йўқ" деб, яна 2% респондентнинг "Умуман алоқаси йўқ" деб берган жавоби вазиятни ўзгартирмайди. "Бу ҳақда уйлаб кўрмаганман" деган 11% жавоблар эса, фикримизча, аҳолининг юз бераётган ўзгаришларга кўникиб улгурмаганлигидан далолат беради, яъни бу конформистик кўринишдаги жавобдир.

"Жамият ижтимоий соҳасини ривожлантиришда давлат дастурларининг аҳамияти ҳақида нима деб жавоб берган бўлардингиз?" - деган саволга жавобларда ҳам фуқароларимизнинг ўзгаришлардан ижобий натижалар кутаётганлиги маълум. Фуқароларнинг 80% ушбу дастурларнинг аҳамиятини умумий маънода ижобий баҳолаган. Давлат дастурлари аҳамиятини 5% фуқаролар паст даражада деб баҳолаган. Бунинг боиси ислохотларнинг аҳоли кенг қатламига бир хилда етиб бормаётганлигидадир. Фақатгина 7% респондентлар жавобларида "Бу хусусда уйлаб кўрмаганман" деган жавоб мавжуд. "Тараққиёт стратегияси" маркази томонидан 2017 йилда "ҳаракатлар стратегияси: сарҳисоб ва истиқболдаги қадамлар" мавзуда жамоатчилик фикри сўрови ўтказилди. Унда мамлакатимизнинг барча ҳудудидан 6 минг нафардан ортиқ юртдошларимиз қатнашди. Сўровнома корхона ҳамда ташкилотлар, вазирлик, идоралар, олий ўқув юртлари ва маҳалла фуқаролар йиғинларида тарқатилиб, аҳоли кенг қатламлари қамраб олинди.

Бундан ташқари, www.strategy.uz веб-сайтида алоҳида саҳифа очилди ҳамда уни мобиль алоқа ёрдамида тўлдириш имконияти ҳам яратилди. Республика Маънавият ва маърифат маркази, "Маҳалла" хайрия жамоат фонди каби ташкилотлар билан ҳамкорликда ҳудудларда аҳоли таклифлари ҳамда фикрлари ўрганилди.

Ўрганишлар шуни кўрсатдики, фуқаролар ҳозирда ижтимоий соҳадаги ўзгаришларни ижобий баҳолаганлар. Кам таъминланган оилалар учун арзон уй-жойларнинг қурилиши фуқаролар томонидан кўп эътироф этилган. Масалан, респондентларнинг 89% давлат бошқарув органларининг халқ билан мулоқот қилишида, фуқароларга бўлган муносабатида ижобий ўзгаришларни сезганликларини билдиришган. Фуқароларнинг мутлақ катта қисми - 95,7% Президентнинг виртуал қабулхонаси ва жойлардаги Халқ қабулхоналари муаммоларга ечим топишида катта ўрин тутаётганлигини таъкидлаганлар. Эркин валюта курсининг белгиланиши, пенсия, нафақа, иш ҳақи ҳамда бошқа тўловлар учун нақд пуллар ўз вақтида берилиши фуқаролар томонидан энг муҳим чора-тадбирлар сифатида баҳоланган. Респондентларнинг 41,6% фикрича, 11 йиллик мактаб таълимининг қайта тикланиши маориф самарадорлигини оширади, 21,1% олий таълим тизимини тубдан ислоҳ этиш кераклигини билдирганлар.